

Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis

ZDENKA SEMLIČ RAJH, M. PHIL.

Archival councillor, Regional Archives Maribor, Glavni trg 7, SI-2000 Maribor, Slovenia
e-mail: zdenka.semlic@pokarh-mb.si

ALENKA ŠAUPERL, DR.

Associate Professor, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Library and Information Science and Book Studies, Aškerčeva cesta 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: alenka.sauperl@ff.uni-lj.si

Postcards in Archives and Libraries: Recommendations for Unified Description

ABSTRACT

Archives, libraries and museums keep and protect the cultural heritage, which in some cases may be identical. That is the case of postcards. Each institution describes them according to its purpose, requirements and standards. Inevitably, it will be possible that according to their acquisition policy, the same postcard appears in all three institutions. Therefore an exchange of information can be useful. In order to achieve the quality of the descriptions which would enable such an exchange, we need to ensure that such a description would contain enough of the data also for the purposes of related institutions. In the case of a postcard kept by the Regional Archives Maribor we present data that could be used for the postcard description in library catalogs and in the museum or in the registry of movable cultural heritage. Based on the experience of archivists we propose museums and libraries guidelines for creating the title as one of the most difficult elements of the description. If the postcard has no formal title, then, the title should reflect the content. Titles can express a type of archival material and subject discussed (e.g. Postcard of Maribor with Pohorje), a type of archival material and involved corporate bodies (e.g. Postcard with a view on the Public Boy's School in Maribor) or the type of the archival material, subject discussed as well as the time.

Cartoline negli archivi e nelle biblioteche: raccomandazioni per una descrizione unificata

SINTESI

Archivi, biblioteche e musei conservano e proteggono un patrimonio culturale che in alcuni casi può essere identico. Questo è il caso delle cartoline. Ogni istituzione le descrive a seconda dei propri fini, necessità e standard. Inevitabilmente, sarà possibile che a seconda delle loro politiche di acquisizione la stessa cartolina sia presente in tutte e tre le istituzioni. Perciò uno scambio di informazioni può essere utile. Allo scopo di raggiungere la qualità di descrizione che renda possibile un tale scambio abbiamo la necessità di assicurare che una tale descrizione possa contenere abbastanza dati anche per gli scopi delle altre istituzioni. Nel caso di una cartolina conservata dall'Archivio Regionale di Maribor si presentano dati che possono venir usati per la descrizione delle cartoline nei cataloghi librari e nei registri museali dei beni culturali mobili. Sulla base dell'esperienza di archiviste qui si propongono a musei e biblioteche delle linee guida per la creazione del titolo inteso come uno dei più difficili elementi della descrizione. Se la cartolina non ha un titolo formale, il titolo deve riflettere il contenuto. I titoli possono esprimere un tipo di materiale archivistico ed il soggetto discusso (ad es.: Cartolina di Maribor con Pohorje), un tipo di materiale archivistico e l'istituzione coinvolta (ad es.: Cartolina con vista sulla Scuola pubblica di Maribor), oppure il tipo di materiale archivistico, il soggetto discusso, così come l'epoca.

Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis

IZVLEČEK

Arhivi, knjižnice in muzeji hranijo in varujejo kulturno dediščino, ki je v nekaterih primerih lahko identična. Tako je tudi v primeru razglednic. Vsaka od treh vrst ustanov jih opisuje oziraje se na svoj namen, potrebe in standarde. Neizogibno se bo lahko ista razglednica pojavila v vseh treh vrstah ustanov, saj so njihove zbiralne politike različne. Zato pa bi bila izmenjava podatkov lahko dobrodošla. Da bi dosegli kakovost opisov, ki bi tako

izmenjavo zagotavljala, moramo poskrbeti, da bo v enem opisu dovolj podatkov tudi za potrebe sorodnih ustanov. Na primeru razglednice iz Pokrajinskega arhiva Maribor prikazujemo podatke, s katerimi bi bila razglednica opisana tudi v knjižničnih katalogih in v muzeju ali registru premične kulturne dediščine. Na podlagi izkušenj arhivistov pa tudi muzejem in knjižnicam predlagamo smernice za oblikovanje naslova kot enega od najtežavnih elementov opisa. Če razglednica nima formalnega naslova, naj naslov označuje vsebino. Naslovi lahko izražajo zvrst gradiva in obravnavani predmet (npr. Razglednica Maribora s Pohorjem), zvrst gradiva in udeležena korporativna telesa (npr. Razglednica s pogledom na Deško ljudsko šolo v Mariboru) ali zvrst gradiva, obravnavani predmet in tudi čas.

1 UVOD

Arhivi, knjižnice in muzeji hranijo in varujejo kulturno dediščino, ki je v nekaterih primerih lahko identična. Med tako dediščino sodijo tudi razglednice. Razglednica je po *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (2002, str. 1118) "kartonček s sliko na eni strani za krajša sporočila po pošti". *Mednarodni standard za bibliografski opis neknjižnega gradiva* (1997, str. 70) pa jo definira kot sliko "na debelejšem papirju, ki jo pošiljamo po pošti brez ovojnice".

Zaradi razlik v namenu in postopkih arhivi, knjižnice in muzeji niso enotni pri obdelavi in organizaciji evidenc gradiva, kar povzroča nepreglednost in otežuje dostopnost najširšemu krogu uporabnikov (Hlade-Sanchez, 2007). Da bi to težavo premostili, želiva prikazati in predlagati vsebino popisa razglednic s podatki, ki so nujni in potrebni za standardne arhivske in knjižnične popise in evidence. Za osnovo pa nama bodo elementi po *Pravilniku o registru kulturne dediščine* (2009).

2 ARHIVSKO, MUZEJSKO IN KNJIŽNIČNO GRADIVO

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (2010) razglednice uvršča med premično kulturno dediščino, če so stare vsaj 50 let. Muzeji, ki so po tem pravilniku pristojni za hrambo te vrste dediščine, razglednice obravnavajo kot muzejske predmete (npr. Pungečar, 1998). Po *Pravilniku o postopku inventarizacije in vodenju inventarne knjige premične kulturne dediščine*¹ se v muzejsko inventarno knjigo vpisuje predmete posebnega pomena, saj s tem dobijo status kulturne dediščine. Druga možnost za pridobitev tega statusa je proglašitev, za katero zaprosi ustanova, ki za zbirko skrbi. Muzeji v inventarno knjigo vpisujejo in v svoje zbirke sprejemajo predmete premične kulturne dediščine v skladu s svojo zbiralno politiko.

Tudi v knjižnicah imamo bogate zbirke razglednic, najpogosteje kot domoznansko gradivo (Kerrec (2003) npr. opisuje zbirko v Univerzitetni knjižnici Maribor). Ker se v knjižnicah ne ukvarjamo se le s starimi razglednicami in kljub temu, da vprašanje definicije knjižničnega gradiva kot kulturne dediščine ni zakonsko rešeno (na kar opozarja Kodrič-Dačić (2012)) bomo v tem prispevku o razglednicah v knjižnicah govorili kot o kulturni dediščini. Menimo namreč, da stare in nove razglednice pričajo o krajih, ljudeh in dogodkih, ki bodo v prihodnosti prav gotovo zanimivi za raziskovalce preteklosti, če že sedaj to niso. *Zakon o obveznem izvodu publikacij* (2006) je namreč poskrbel za sistematično zbiranje novih izdaj. Po tem zakonu morajo založniki takoj ob izidu oddati določeno število publikacij (tudi razglednic) v Narodno in univerzitetno knjižnico. Tu jih hranijo trajno kot arhivski izvod. Razglednice pa hranijo tudi mnoge splošne knjižnice kot del domoznanske zbirke, v katerih zbirajo publikacije in informacije o kulturnem in gospodarskem življenju določenega kraja ali območja (za pregled glej Analiza, 2009). Gradivo kupujejo ali pridobivajo z zamenjavami in darovi. Zbiranje, obdelava, varovanje in posredovanje domoznanskega gradiva je po Zakonu o knjižničarstvu (2001) obveznost splošnih knjižnic. S tem pa se ukvarjajo tudi nekatere druge knjižnice (Stavbar in Kurnik Zupančič, 2000).

Medtem ko je izbira knjižničnega gradiva razmeroma skromno definirana in je zbiranje razglednic za domoznanske zbirke prepuščeno predvsem strokovni presoji bibliotekarjev, je v arhivih nekoliko

1. Pravilnik o postopku inventarizacije in vodenju inventarne knjige premične kulturne dediščine je leta 2012 pripravila Sekcija za dokumentacijo Skupnosti muzejev Slovenije in se uporablja, čeprav formalno še ni sprejet.

drugače². Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (v nadaljevanju ZVDAGA)³ opredeljuje arhivsko gradivo kot “dokumentarno gradivo, ki ima trajen pomen za znanost in kulturo ali trajen pomen za pravno varnost oseb v skladu s strokovnimi navodili pristojnih arhivov”. Pri tem pa se kot dokumentarno gradivo opredeljuje “izvirno in reproducirano (pisano, risano, tiskano, fotografirano, filmano, fonografirano, magnetno, optično ali kako drugače zapisano) gradivo, ki je bilo prejet ali je nastalo pri delu pravnih oziroma fizičnih oseb” (ZVDAGA, 2. člen). Malce poenostavljeno bi tako lahko rekli, da je arhivsko gradivo pravnih oseb praviloma produkt nekega poslovnega ali upravnega procesa ali postopka in temelji na principu provenience (izvora)⁴, ki prestavlja temeljni arhivski princip, medtem ko je gradivo fizičnih oseb sicer običajno nastalo kot rezultat delovanja neke fizične osebe, vendar ne na podlagi nekega poslovnega ali upravnega procesa, temveč običajno na podlagi zbiranja določenih vrst gradiva in tako temelji na pertinencnem principu.

V skladu z veljavnimi predpisi se arhivsko gradivo odbere iz dokumentarnega gradiva javnopravnih oseb na podlagi zakona in po strokovnih navodilih pristojnega arhiva. Dokumentarno gradivo drugih pravnih in fizičnih oseb, ki ima lastnosti arhivskega gradiva, pa postane arhivsko gradivo na podlagi odločbe državnega arhiva (ZVDAGA, 34 člen).

Arhivsko gradivo se odbira iz dokumentarnega na podlagi vrednotenja dokumentarnega gradiva, merila za vrednotenje pa so naslednja: potrebe zgodovinopisja, drugih znanosti in kulture; potrebe oseb za trajno pravno varnost, pomembnost vsebine gradiva (ki se ugotavlja z neposredno analizo ali s predvidevanjem), specifičnost dogodkov in pojavov v določenem času (za nekatere je potrebno ohraniti več gradiva ali gradivo v celoti), specifičnost kraja ali območja, na katero se nanaša gradivo oziroma na katerem je nastalo, pomen javnopravne osebe, ki ustvarja gradivo, pomen avtorja gradiva, izvirnost dokumentov (če gre za podvajanje se v množici multipliciranega gradiva določi gradivo, ki najpopolneje izraža vsebino), izvirnost podatkov in informacij (zagotavljanje optimalnega možnega ohranjanja izvornih zapisanih podatkov in informacij o naravi, stvareh, krajih, dogodkih, pojavih in osebah), reprezentativni izbor (ustrezna zastopanost množičnega enakovrednega gradiva na podlagi reprezentativnega izbora glede na vrsto gradiva, kronološki presek ali statistične metode), notranje in zunanje značilnost gradiva in druga merila, ki jih določi pristojni arhiv (ZVDAGA, 40. Člen, Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva, v nadaljevanju UVDAGA, člen 55).

V primeru razglednice gre hkrati za tisk in fotografsko gradivo⁵, zato v arhivih običajno razglednice, če niso sestavni del nekega fonda, popisujemo in hranimo skupaj s fotografijami⁶.

Kot rečeno, je lahko razglednica v arhivu sestavni del nekega točno določenega fonda, ki je nastal na osnovi provenience ali zbirke razglednic in fotografij, ki temelji na osnovi pertinence. V primeru, da je razglednica nastala in prišla v arhiv kot rezultat delovanja javno pravne osebe, v našem primeru založnika, ki je na osnovi zakonskega predpisa svoje arhivsko gradivo dolžan po preteku določene dobe oddati v arhiv je seveda ni mogoče obravnavati kot posamezni kos, temveč le v širšem kontekstu gradiva založnika. Isto velja v primeru, ko je razglednica sestavni del osebnega fonda. V obeh primerih je potrebno upoštevati princip provenience.

Drugače je z razglednicami, ki so prišle v arhiv kot posamezni kos in kjer ni mogoče ugotoviti njihove provenience. V takšnem primeru so razglednice uvrščene v ustrezno zbirko, ki pa je nastala na osnovi pertinence⁷.

2. Na tem mestu bi se želela zahvaliti arhivski strokovni sodelavki Sabini Lešnik, ki v Pokrajinskem arhivu Maribor skrbi za Zbirko albumov fotografij in razglednic in Zbirko fotografij in razglednic, ki mi je s svojim poznavanjem tematike iz prakse s strokovnimi nasveti pomagala pri oblikovanju tistega dela tega prispevka, ki se nanaša na razglednice v arhivih.

3. Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (2006). Uradni list RS, 30 (2006). Sneto 10. 08. 2013 s spletne strani <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200630&stevilka=1229>.

4. Več o principu provenience v Zdenka SEMLIČ RAJH, *Princip provenience in oblikovanja fonda. Razkorak med veljavno teorijo in slovensko arhivsko prakso*, “Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: zbornik referatov iz dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike”, ur. S. Tovšak, 9(2010), str. 125-140. Sneto 10. 08. 2013 s spletne strani http://www.pokarh-mb.si/fileadmin/www.pokarh-mb.si/pdf_datoteke/Radenci2010/125-140_semlic.pdf.

5. Fotografsko gradivo - fotografije, razglednice in dopisnice so vizualen, dokumentaren zgodovinski vir, pomembne za znanost in kulturo, še posebej za zgodovino. So del kulturne dediščine, ki ima znanstveno, kulturno in estetsko vrednost (Suhadolnik, 2001, str. 59, cv: Mlinarič, 2003, str. 247).

6. Podrobneje o fotografijah glej Mlinarič, 2003, str. 247-249.

7. Pertinencni princip zagovarja delitev arhivskega gradiva glede na predmet ali vsebino, ne glede na njegovo provenienco.

Kot torej vidimo, arhivi pridobivajo razglednice na osnovi zakonodaje z obveznim prevzemanjem arhivskega gradiva tako uprave, pravosodja, gospodarstva, šolstva, političnih strank, združenj itd., ali pa na osnovi odkupov, zamenjav duplikatov in triplikatov ali donacij posameznikov.

Za arhivsko stroko ni pomemben zgolj posamezen kos gradiva in njegova vsebina, temveč tudi in predvsem kontekst, v katerem se gradivo nahaja, saj je samo na osnovi konteksta mogoče uporabnikom omogočiti pravilno interpretacijo ohranjenega gradiva v določenem prostoru in času. In prav v tem, torej umeščanju ohranjenega gradiva v širši kontekst je bistvena razlika med arhivisti, knjižničarji in muzealci.

Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti omeniti tudi tega, da je arhivsko gradivo kulturni spomenik (ZVDAGA, člen 7) ter da je eno izmed načel ZVDAGA "načelo zagotavljanja celovitosti", ki predstavlja enega izmed temeljev arhivske dejavnosti. Naloga arhivov namreč je, da morajo biti avtentičnost, celovitost in nespremenljivost hranjenega arhivskega gradiva, ki jih arhivi zagotavljajo na osnovi principa provenience in prvotne ureditve, zagotovljena skozi celoten čas njegove hrambe.

Da želja in potreba po sodelovanju med arhivi, knjižnicami in muzeji živi, dokazuje skupni projekt v Celju. Osrednja knjižnica Celje je svojo zbirko domoznanskih razglednic predstavila v skupnem projektu s Pokrajinskim arhivom Celje ter Muzejem novejše zgodovine in Pokrajinskim muzejem Celje. Zbirka prikazuje razglednice do leta 1918 (Kam, 2002, pridobljeno s: <http://www.knjiznica-celje.si/kam/>). Opisane so z naslednjimi podatki: naslov, fotograf, izdajatelj, založnik, kdo hrani, leto izdaje, datum pošiljanja in opis. Seveda je tudi slika del opisa. Vendar so ta opis oblikovali posebej, saj vsebuje le skromni nabor elementov iz standardnih opisov arhivskega, knjižničnega in muzejskega gradiva. Jasno je, da vsaka od treh vrst ustanov razglednice opisuje oziraje se na svoj namen, potrebe in standarde. Če pa želimo doseči, da bo v enem opisu dovolj podatkov za potrebe še drugih ustanov in si bodo slovenski arhivi, knjižnice in muzeji med seboj resnično mogli izmenjevati zapise, moramo poskrbeti tudi za podatke, ki jih potrebujejo sorodne ustanove. Kako gradivo opisujemo in kako bi opise lahko dopolnili, bova prikazali v nadaljevanju.

3 OPIS RAZGLEDNICE

3.1 ARHIVSKI POGLED

Namen popisovanja arhivskega gradiva je identifikacija in razlaga vsebine in konteksta arhivskega gradiva in s tem omogočanje njegove uporabe za širšo strokovno in drugo javnost. V arhivih se arhivsko gradivo ureja in popisuje po strokovnih načelih provenience in prvotne ureditve, kar pomeni, da se arhivsko gradivo, ki je nastalo v času delovanja ene pravne osebe, družine ali posameznika (v nadaljevanju ustvarjalec) obravnava kot celota. Gradivo je potrebno ohranjati v takšnem sistemu ureditve, kot jo je določil ustvarjalec. Zgolj v primeru, ko prvotne ureditve zaradi kakršnih koli razlogov ni mogoče ponovno vzpostaviti, lahko arhivist gradivo uredi in popiše glede na funkcije ustvarjalca, vsebino, vrsto, časovno obdobje ali kako drugače (ZVDAGA, 47. člen).

Osnovno enoto ureditve arhivskega gradiva znotraj arhiva prav zaradi ohranjanja konteksta predstavlja arhivski fond, ki ga tvori celota arhivskega gradiva nastalega med delovanjem enega ustvarjalca.

Poleg fondov pa se v arhivih gradivo hrani tudi v arhivskih zbirkah. Arhivska zbirka obsega arhivsko gradivo različnega izvora oziroma različnih ustvarjalcev arhivskega gradiva, ki je zbrano po vsebini in vrstah arhivskega gradiva ter drugih merilih.

Fondi in zbirke so praviloma fizično razdeljeni na posamezne arhivske enote. Te enote so se oblikovale že pri ustvarjalcu ali pa kasneje v procesu obdelave gradiva v arhivu. Sistem ureditve arhivskega gradiva obsega strukturo, razčlenitev in sistem razvrščanja arhivskih enot, ki jih lahko razvrščamo vsebino, geografsko, številčno, kronološko ali abecedno oziroma na podlagi kombinacije vseh omejenih (ZVDAGA, 76. člen).

Popisovanje gradiva v slovenskih arhivih poteka na osnovi Mednarodnega standarda za arhivsko

Gre za princip, ki ga sodobna arhivska stroka danes zavrača.

popisovanje ISAD(g)⁸, ki je bil sprejet leta 2000 (revidirana druga izdaja) in ki je bil leta 2006 implementiran tudi v slovensko arhivsko zakonodajo in veljavne predpise. V svojem celotnem obsegu je standard implementiran tudi v programskem orodju, ki ga slovenski javni arhivi uporabljajo za popisovanje arhivskega gradiva.

Standard zajema sedem posameznih področij, s pomočjo katerih lahko popišemo arhivsko gradivo. Posamezna področja so:

1. Področje identifikacije, kjer navajamo bistvene informacije za identifikacijo popisne enote.
2. Področje konteksta, v katerem so zajete informacije o izvoru in hrambi popisne enote.
3. Področje vsebine in strukture, ki zajema podatke o vsebini in ureditvi popisne enote.
4. Področje pogojev dostopa in uporabe, kjer so navedeni podatki o uporabnosti popisne enote.
5. Področje sorodnega gradiva, kjer se navajajo podatki o gradivu, ki ima pomembno povezavo s popisno enoto.
6. Področje opomb, v katerem so zajeti podatki, ki jih ni mogoče navesti v katerem koli drugem področju.
7. Področje kontrole popisa, v katerem so navedene informacije kako, kdaj in kdo je ustvaril popisno enoto.

Arhivistom je tako na voljo 26 posameznih elementov, na osnovi katerih lahko popišemo gradivo, vendar jih standard od skupno 26 kot obvezne navaja le 6, ki pa so bistvenega pomena za uspešno izmenjavo informacij in osnovno identifikacijo popisnih enot. Tako so obvezni elementi:

- a) identifikacijska oznaka oz. signatura
- b) naslov popisne enote
- c) ustvarjalec
- d) datum(i)
- e) obseg popisne enote
- f) nivo popisa

Ena izmed značilnosti popisovanja arhivskega gradiva je tudi nivojsko popisovanje, ki omogoča strukturiranje vsebine ter istočasno umeščanje posameznega gradiva v ustrezen kontekst.

Gre za različne nivoje popisovanja, z različno stopnjo podrobnosti. Tako lahko gradivo popisujemo na nivoju fonda, na nivoju serije, združenih dokumentov ali dokumenta. Možni so tudi vmesni nivoji kot so podfondi ali podserije. Vsak od teh nivojev se v nadaljevanju deli na podnivoje glede na kompleksnost upravne ureditve in dejavnosti organizacije, ki ustvarja arhivsko gradivo in ureditve gradiva.

Vsekakor pa je potrebno pri takšnem večstopenjskem popisovanju upoštevati določena bistvena pravila in sicer: popisovanje od splošnega k posameznemu, pri čemer sledimo namenu predstaviti kontekst in hierarhično strukturo fonda; podatki, ki se nanašajo na kontekst in vsebino popisne enote morajo ustrezati stopnji popisovanja; podatke je potrebno povezovati, saj je tako mogoča natančna določitev položaja popisne enote v hierarhiji ter neponovljivost podatkov, kar pomeni, da na nižjih nivojih ne ponavljamo podatkov, ki smo jih zabeležili že v višjih nivojih.

V Pokrajinskem arhivu Maribor je ohranjenih veliko število razglednic, ki se danes hranijo v Zbirki albumov fotografij in razglednic⁹ ter v Zbirki fotografij in razglednic¹⁰. Zbirka albumov fotografij in razglednic obsega 110 kosov za čas od 19.-21. stoletja, v njej pa se hranijo tudi krajevne raz-

8. *General International Standard Archival Description*. Second edition (1999). Sneto 10. 08. 2013 s spletne strani [http://www.icacds.org.uk/eng/ISAD\(G\).pdf](http://www.icacds.org.uk/eng/ISAD(G).pdf).

9. Zbirka albumov fotografij in razglednic, 19.-21. st., signatura fonda PAM/1702, 110 kosov, 13 tekočih metrov gradiva, jezik: slovenski, nemški, arhivski popis. Gradivo je zbiralo že Zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko, Banovinski arhiv Maribor pa ga je pridobil od Zgodovinskega društva Maribor in drugih društev, z darovi posameznikov in z odkupi. Zbirka se dopolnjuje (Vodnik, 2009, str. 1069-1070).

10. Zbirka fotografij in razglednic, 19.-21. st., signatura fonda PAM/1693, 13.000 kosov, 20 tekočih metrov gradiva, jezik: slovenski, nemški, angleški, italijanski, madžarski, francoski, arhivski popis. Fotografije in razglednice so zbirala različna društva in posamezniki. Leta 1963 pa so v arhivu pričeli z urejanjem in popisovanjem gradiva v zbirki, ki se še vedno dopolnjuje (Vodnik, 2009, str. 1072).

glednice. Albumi so razdeljeni glede na prevladujoče gradivo v posameznem albumu, najštevilčnejši pa so albumi z razglednicami. Zbirka fotografij in razglednic, ki je veliko bolj obsežna, saj obsega 13.000 kosov za čas od 19.-21. stoletja, pa vsebuje krajevne razglednice, voščilnice in priložnostno izdane razglednice. V tej zbirki je gradivo urejeno po motivih.

O Fototeki¹¹ v Pokrajinskem arhivu Maribor je že leta 2002 pisala Lešnikova, kjer je podrobneje opredelila gradivo, ki se hrani v obeh omenjenih zbirkah. Prav tako pa se je te tematike lotila tudi Mlinaričeva (2003), ko je v svojem prispevku "Nekonvencionalno arhivsko gradivo v zbirkah in fondih Pokrajinskega arhiva Maribor" predstavila gradivo, ki velja za specifično. Pri tem je podrobneje opredelila tudi razglednice, kot sestavni del tedanje zbirke Fototeka, danes Zbirka fotografij in razglednic.

Gradivo fototeke je razdeljeno tematsko v šest posameznih skupin. Vsaka arhivska enota, torej tudi razglednica, ima svojo signaturo, ki je sestavljena iz vodilne črke, in zaporedja števil, ki so ločene s piko. Podrobno razdelitev zbirke in sistem določanja signature, ki je hkrati šifra opisa arhivske enote, je na XXI. Posvetovanju Sodobni arhivi predstavil Mikec-Avberšek (Predmetno označevanje..., 1999, str. 172-180). Kot navaja Mikec-Avberšek, je s signaturo oz. šifro opisa arhivske enote zelo natančno opredeljeno, v katero skupino je arhivska enota razvrščena, s signaturo pa je tudi določeno, kam je fizično odložena.

Vodilne črke v signaturi, ki pomenijo, kot smo že povedali, pravzaprav osnovno razdelitev zbirke na skupine so sledeče:

- A: krajevne fotografije in razglednice, ki imajo svoje krajevne podskupine A1-A3, v okviru vsake podskupine pa še podskupine le teh, ki so v odvisnosti motiva na fotografiji ali razglednici;
- B: portreti, s podskupinami B1-B3;
- C: I. svetovna vojna;
- D: voščilnice, razglednice, dopisnice, s podskupinami D1-D4, pri čemer so voščilnice razdeljene še v podskupine glede na praznik, ob katerem je bila voščilnica odposlana.
- E: predmetne fotografije oziroma razglednice in
- F: fotografije oziroma razglednice etnološke narave, s podskupinami F1-F3.

Vsaka posamezna arhivska enota pa ima poleg signature tudi svojo inventarno številko.

Osnovna razdelitev zbirke Fototeka			
A* KRAJEVNE fotografije in razglednice		A2.1.* Bivša Jugoslavija - kraji	B3.* Fotografije, ki jih je predal evang. duh. Ivan Baron (Maribor, Trubarjeva ulica) - večina fotografij je neidentificiranih
A1.* Slovenija	A1.3.16.* Zgradbe in prostori	A2.2.* Bivša Jugoslavija - slapovi	C* 1. SVETOVNA VOJNA (v delu)
A1.1.* Slovenija (brez Maribora)	A1.3.17.* Gostinstvo (zgradbe)	A2.3.* Bivša Jugoslavija - planine	D* VOŠČILNICE, RAZGLEDNICE,
A1.2.* Slovenija (več krajev, pokrajine)	A1.3.18.* Mariborski otok	A2.4.* Bivša Jugoslavija - dogodki	DOPISNICE
A1.3.* Maribor	A1.3.19.* Spomeniki	A2.5.* Bivša Jugoslavija - več krajev	D1.* Voščilnice
A1.3.1.* Veduta	A1.3.20.* Tovarne	A3.* Tujina (brez bivše Jugoslavije)	D1.1.* Božič
A1.3.2.* Panorama	A1.3.21.* Razno	A3.1.* Tujina - kraji	D1.2.* Novo leto
A1.3.3.* Panorama (okrošena z verzji)	A1.3.22.* Dogodki in prireditve	A3.2.* Tujina - več krajev	D1.3.* Božič in novo leto
A1.3.4.* Drava z mostovi	A1.4.* Pohorje	A3.3.* Tujina - slapovi, reke	D1.4.* Velika noč
A1.3.5.* Obrežje Drave	A1.4.1.* Splošno	A3.4.* Tujina - jezera	D1.5.* God
A1.3.6.* Glavni trg	A1.4.2.* Kraji, zaselki	A3.5.* Tujina - planine	D1.6.* Binkošti
A1.3.7.* Partizanska cesta	A1.4.3.* Slapovi, potoki itd.	A3.6.* Tujina - gradovi	D2.* Priložnostno izdane razglednice
A1.3.8.* Grajski trg	A1.4.4.* Hoteli, koča	A3.7.* Tujina - dogodki	D3.* Razglednice z različnimi motivi
A1.3.9.* Slomškov trg	A1.5.* Slovenija - planine	B* PORTRETI - osebni in skupinski	D4.* Dopisnice
A1.3.10.* Mestni park	A1.5.1.* Splošno, planine	B1.* Portreti - posamezniki	E* PREDMETNE fotografije oz. razglednice
A1.3.11.* Več motivov	A1.5.2.* Koča	B1.1.* Ženski portreti (neident.)	F* Fotografije oz. razglednice ETNOLOŠKE narave
A1.3.12.* Ceste, ulice in trgi	A1.6.* Slovenija - slapovi, reke	B1.2.* Moški portreti (neident.)	F1.* Noše, oblačila
A1.3.13.* Stolpi	A1.7.* Slovenija - jezera	B1.3.* Otroški portreti (neident.)	F2.* Oprevala, običaji
A1.3.14.* Vojašnica in vojaška bolnišnica	A1.8.* Slovenija - dogodki in prireditve	B1.4.* Posamezniki	F3.* Krajevna razdelitev, predvsem zgradbe
A1.3.15.* Šalstvo (zgradbe)	A2.* Bivša Jugoslavija (Hrvatka, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora, Makedonija)	B2.* Skupinski portreti	
		B2.1.* Solstvo	
		B2.2.* Društva, klubi, zveze	
		B2.3.* Politična združenja	
		B2.4.* Gospodarstvo	
		B2.5.* Rodbine, družine, zakonski pari	
		B2.6.* Skupinski portreti (ostalo)	
		B2.7.* Skupinski portreti (neident.)	

Slika 1: Osnovna razdelitev zbirke fototeka (Mikec-Avberšek, 1999, str. 176-177)

Vse fotografije in razglednice so odložene v kartonske ovitke, ki so izdelani v dveh velikostih in sicer 17 x 21 cm in 21 x 27 cm. Na vsakem posameznem ovitku se nahajajo sledeči elementi popisa: signatura, naslov, napis, opis vsebine, kraj nastanka, čas nastanka, avtor, izročitelj, datum nabave -

11. Do leta 2009 in pričetka uporabe novega računalniškega orodja za popisovanje arhivskega gradiva, se je sedanja Zbirka fotografij in razglednic imenovala Fototeka.

Zdenka SEMLIČ RAJH - Alenka ŠAUPERL: Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis, 107-125

izročitve, povezava s provenienco, prejšnje signature, povezava z negativom, velikost (cm), barvni ton, ohranjenost, lokacija v skladišču in opombe.

RAZGLEDNICA	SI-PAN/1633/001/015/014_00001 12611
SIGNATURA	A1.3.15.14-1, 1a INV, 11640
NASLOV FOTOGRAFIJE	MARIBOR, NEMŠKI DIJAŠKI DOM
NAPIS	MARBURG A. D. DRAU GOETHE-STRASSE MIT DEUTSCHEN STUDENTENHEIM.
OPIS VSEBINE	POGLED NA ZGRADBO (PŘEŠERNOVA 6). LETA 1903 JE BILA PREZIDANA STARA VDAKA BOLNICA V PŘEŠERNOVI 6. MI JE BILA POTEM 15.3.1904 IZROČENA NEMŠKEMU "STUDENTENHEIMU" V UPORABO. LETA 1947
KRAJ NASTANKA	
ČAS NASTANKA	ODPOSLANA [1907], 1907
AVTOR	JOHANN GAISSEER, PAPIRNICA, ZALOŽNIK, MARIBOR
	"VERLAG VON JOH. GAISSEER'S PAPIERH.LG. MARBURG A. D. DRAU"
	* JE STAVBO PREVZEL SLOVENSKI DIJAŠKI DOM. STAVBA JE BILA MED 2. SV. VOJNO BOMBARDIRANA IN DO LETA 1947 PORUŠENA (LITERATURA IN VIRI: PAN, fond 207, 2/87)

Slika 2: Primer sprednje strani kartonskega ovitka, v katerem se hranijo razglednice in drugo fotografsko gradivo (Razglednica s pogledom na nemški dijaški dom v Mariboru, cca. 1909, Zbirka fotografij in razglednic, TE (ovoji) A1.3.15.14-1, 1a, inv. št. 11640, 12611, Pokrajinski arhiv Maribor)

Leta 2009 so slovenski regionalni arhivi pričeli za popisovanje arhivskega gradiva uporabljati novo računalniško orodje, v katerega so bili vključeni elementi splošnega mednarodnega standarda za popisovanje arhivskega gradiva ISAD(g)2, mednarodnega standarda za arhivski normativni zapis korporativnih teles, oseb in družin ISAAR(CPF)¹² ter mednarodnega standarda za opis institucij, ki hranijo arhivsko gradivo ISDIAH.

To je seveda prineslo kar nekaj sprememb tudi na področje popisovanja fotografij in razglednic. Za začetek je bila zbirka najprej preimenovana - prejšnji naslov zbirke Fototeka je bil spremenjen v Zbirka fotografij in razglednic. Največja novost, ki jo je prinesel novi sistem popisovanja pa je nivojsko popisovanje. V starem sistemu le-to namreč ni bilo vzpostavljeno, kljub temu da je standard takšno popisovanje predpisoval že veliko pred tem, ko so slovenski regionalni arhivi pričeli uporabljati novo računalniško orodje za popisovanje arhivskega gradiva.

Stara šifra opisa arhivske enote (glej slika 1) je v novem sistemu postala pravzaprav osnova za notranjo strukturo zbirke, ki je razdeljena na serije, podserije in dokumente. Ker je zbirka zelo obsežna seveda ni bilo mogoče spreminjati obstoječe ureditve, saj bi to pomenilo preobsežno delo na zbirki, ki predstavlja izjemno iskano, uporabljeno ter citirano gradivo.

12. Uradni prevod naslova standarda se glasi "Mednarodni standard za arhivski zapis o ustvarjalcih arhivskega gradiva: pravnih osebah, fizičnih osebah in družinah", vendar le-ta ne ustreza izvirnemu naslovu, saj v prevodu manjka prav tisto, kar standard izrecno predpisuje, namreč normativne zapise.

Zdenka SEMLIČ RAJH - Alenka ŠAUPERL: Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis, 107-125

Units of Description					
SI_PAM/0849	Zbirka dokumentov Antona Rudolfa Legata in enoletnega trgovskega tečaja A. R. Legata	1860-1976	zaključen	F	
SI_PAM/1896	Zbirka drobnih tiskov	19. st.-21. st.	zaključen	F	
SI_PAM/0016	Zbirka dvojnjkov matičnih knjig Prekmurja in Medimurja	1868-1923	zaključen	F	
SI_PAM/1693	Zbirka fotografij in razglednic	19. st.-21. st.	zaključen	F	
SI_PAM/1693/001	Marbor: različni motivi mesta	19. st.-21. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0001	Marbor: veduta (reprodukcije)	17. st.-19. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0002	Marbor: panorama	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0003	Marbor: panorama (posamezni predeli mesta, posebni motivi, priložnostne izdaje)	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0004	Marbor: mostovi na Dravi	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0005	Marbor: obročje Drave	cca. 1870-cca. 1998			v delu
SI_PAM/1693/001/0006	Marbor: Glavni trg	1848-1994			v delu
SI_PAM/1693/001/0007	Marbor: Partizanska cesta	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0008	Marbor: Grajski trg	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/0009	Marbor: Slomilov trg	cca. 1890-1994			v delu
SI_PAM/1693/001/0010	Marbor: Mestni park	cca. 1900-cca. 1956			v delu
SI_PAM/1693/001/0011	Marbor: več motivov	cca. 1897-cca. 1990			v delu
SI_PAM/1693/001/0012	Marbor: ceste, ulice, trgi (fotografije, razglednice)	cca. 1889-cca. 1999			v delu
SI_PAM/1693/001/0013	Marbor: stolci (fotografije, razglednice)	cca. 1900-cca. 1960			v delu
SI_PAM/1693/001/0014	Marbor: vojašnice, vojaška bolnišnica	cca. 1898-cca. 1938			v delu
SI_PAM/1693/001/0015	Marbor: šolske zgradbe (fotografije, razglednice)	1899-1980			v delu
SI_PAM/1693/001/015/0001	Marbor: zgradba rožice coronna gimnazije - Trg generala Maistra 1 (fotografije, razglednice)				cca. 1899-cca. 1900-cca. 1910-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0002	Marbor: zgradbe Zavoda šolskih sestor na Gosposvetki cesti in Strossmayerjevi ulici (fotografije, razglednice)				cca. 1900-cca. 1908-cca. 1910-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0003	Marbor: zgradba klasične gimnazije - Madniška ulica 9 (razglednice)				cca. 1900-cca. 1910-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0004	Marbor: zgradba učiteljskega - Madniška ulica 13 (fotografije, razglednice)				cca. 1910-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0005	Marbor: zgradba neidarijega djaškega semenišča in današnje srednje glasbene šole - Madniška ulica 12 (fotografije)				cca. 1910-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0006	Marbor: zgradba sadjarjske in vinarjske šole - Vrnarska ulica 14 (razglednice)				cca. 1906-cca. 1940-cca. 1948-cca. 1968
SI_PAM/1693/001/015/0007	Marbor: zgradba kmetijske šole - Vrbanska ulica 30 (razglednice)				1964-1968
SI_PAM/1693/001/015/0008	Marbor: predvideno gradbišče in gradnja ene od zgradb Višje tehniške šole Marbor ob Korotki cesti (fotografije)				20. st.
SI_PAM/1693/001/015/0009	Marbor: gradnja novega šolskega poslopja ob Žolgerjevi ulici 2 in 4 (fotografije)				1936
SI_PAM/1693/001/015/0010	Marbor: zgradba II. državne dekliške meščanske šole - Cankarjeva ulica 5 (razglednice)				cca. 1935
SI_PAM/1693/001/015/0011	Marbor: zgradba III. deželne osnovna šola - Rušiča cesta 15 (fotografije, razglednice)				cca. 1914
SI_PAM/1693/001/015/0012	Marbor: zgradba dekliške ljudske šole in deželne učiteljske - Trg Borisa Kidriča 3 (razglednice)				-1907
SI_PAM/1693/001/015/0013	Marbor: zgradba (zunanjost in notranost) nemškega študentskega doma - Prešernova ulica 5 (razglednice)				-cca. 1909
SI_PAM/1693/001/015/0014_00001	Marbor: zgradba nemškega študentskega doma - Prešernova ulica 6 (šolski razglednice: Johann Casper, pačernica, Marbor)				cca. 1909
SI_PAM/1693/001/015/0014_00002	Marbor: spalnica v internatu nemškega študentskega doma - Prešernova ulica 6 (razglednice)				-cca. 1912
SI_PAM/1693/001/015/0015	Marbor: zgradba gospodinske šole - Alkerčeva ulica 6 (razglednice)				cca. 1910
SI_PAM/1693/001/016	Marbor: različne zgradbe in prostori	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/017	Marbor: gostilne, hoteli	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/018	Marbor: Mariborski otok (otok in kopalnice, pogled proti Marboru)	cca. 1898-cca. 1970			v delu
SI_PAM/1693/001/019	Marbor: spomeniki	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/020	Marbor: tovarne	20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/021	Marbor: objekti, mašinska, plinski, ruževine, makete, mestni utrip ...	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/001/022	Marbor: ljudje na polju skot mesto - na Glavnem mostu, na promenadi na Partizanski cesti in drug...	cca. 1930-cca. 1941			v delu
SI_PAM/1693/002	Marbor: dogodki in prireditve (različni motivi)	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/003	Pohorje: različni motivi	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/004	Slovenija: različni motivi (kraj A-Z, planine, jezera, reke, ...)	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/005	Slovenija: dogodki in prireditve	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/006	Hrvaška, Srbija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Maked...	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/007	Hrvaška, Srbija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Maked...	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/008	Tujina: različni motivi (kraj, jezera, reke, slapovi, planine, ...)	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/009	Tujina: dogodki in prireditve	19. st.-20. st.			v delu
SI_PAM/1693/010	Osebnosti	19. st.-20. st.			v delu

Slika 3: Prikaz oblikovanja strukture Zbirke fotografij in razglednic v Pokrajinskem arhivu Maribor

Dotedanja signatura popisne enote oz. šifra opisa arhivske enote, je v novem sistemu popisovanja postala prejšnja oz. povezana signatura popisne enote. Kljub temu, da v novem sistemu stara oblika signature v osnovi ne bi bila več potrebna, saj dobi popisna enota avtomatsko svojo novo signaturo znotraj popisnega sistema, ki določa njeno pozicijo znotraj strukture, pa se pri popisovanju novih arhivskih enot stara oblika signature oz. šifre kljub temu oblikuje, vendar ne kot signatura, temveč v polju področje internih podatkov kot "ovoj številka xy", saj le-ta določa, kam je gradivo fizično odloženo, oziroma kje se fizično nahaja znotraj fonda.

Poleg uporabe prejšnjega sistema signiranja, pa se pri popisovanju fotografskega gradiva, še vedno dodeljuje inventarna številka vsakemu posameznemu kosu. Po našem prepričanju je to v novem sistemu sicer nepotrebno, saj mora arhivsko gradivo ob prevzemu v arhiv dobiti ustrezno akcesijsko številko, ne pa inventarne številke, kot je to običajno za knjižnično gradivo.

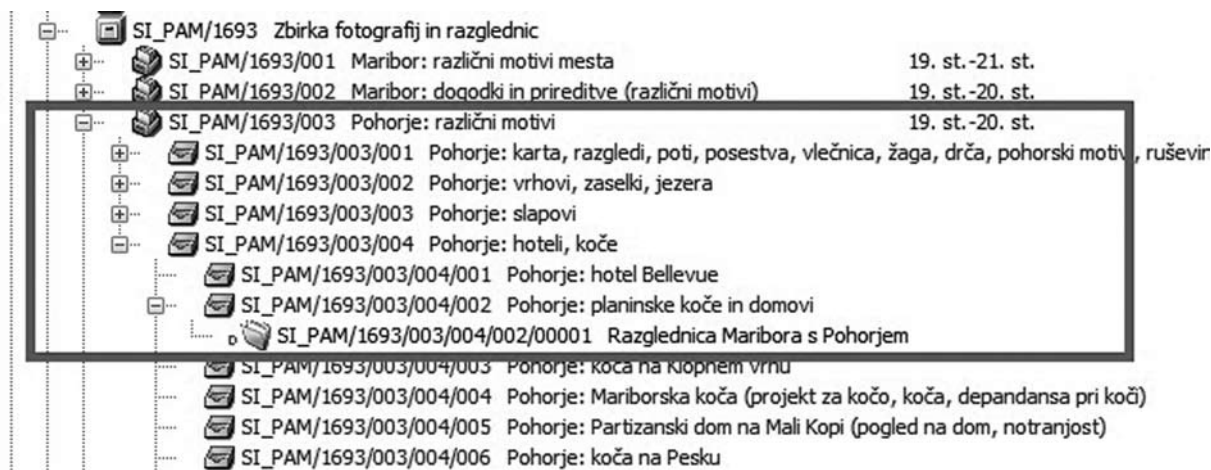

Slika 4: Razglednica Maribora s Pohorjem, predvidoma iz leta 1965 (Pokrajinski arhiv Maribor, nepopisano gradivo)

Če se v kontekstu povedanega posvetimo razglednici Maribora s Pohorjem (slika 4), ki jo hrani Pokrajinski arhiv Maribor (in še ni popisana), bomo v nadaljevanju skušali prikazati popis te razglednice v Zbirki fotografij in razglednic skladu z veljavnimi arhivskimi standardi.

Ker gre v primeru naše razglednice za arhivsko gradivo, je vsekakor potrebno, da se obdelata popolno iz arhivskega stališča, kar pomeni, da razglednice ne obdelamo zgolj kot posamezen dokument, temveč v širšem kontekstu in jo tako umestimo v določen prostor in čas.

Za začetek je razglednico potrebno umestiti v strukturo fonda (slika 5). Razglednica ima sicer več motivov, odločitve glede umestitve pa je bila sprejeta na podlagi prevladujočih motivov, v našem primeru planinskih domov in hotelov na Pohorju. Tako smo razglednico uvrstili v serijo "Pohorje: različni motivi", podserijo "Pohorje: hoteli, kočé" in podserijo podserije "Pohorje: planinske kočé in domovi". Glede na naslov pa bi razglednico lahko umestili tudi v serijo "Maribor: različni motivi" in nato v ustrezne podserije. Odločitev o umestitvi popisne enote v strukturo fonda je prepuščena popisovalcu, saj v primeru zbirk, za razliko od sodstva in uprave, ni predpisane strukture, ki bi se je bilo potrebno držati v skladu s principom prvotne ureditve.

Slika 5: Primer umestitve razglednice Maribor s Pohorjem v strukturo zbirke

Zdenka SEMLIČ RAJH - Alenka ŠAUPERL: Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis, 107-125

Iz popisa razglednice Maribora s Pohorjem (slika 4) je razvidno, da popis vsebuje vse obvezne elemente popisa (signaturo PE, naslov, čas nastanka PE, obseg (količino) in nivo popisa). Poleg obveznih elementov pa popis vsebuje tudi druge elemente, ki so izbirni, in so po presoji popisovalca potrebni za ustrezen popis vsebine in konteksta gradiva. Tako so obveznim elementom dodani še elementi, kot so vsebina popisne enote (ki je neobvezen element, saj se na nižjih nivojih popisovanja vsebina odraža že v naslovu popisne enote, a se v našem primeru, ko gre za opis razglednice izkaže za pomemben element)¹³, sistem ureditve, tehnična opremljenost, zvrst gradiva, pisna podlaga, jezik in pisava, obstoj pripomočkov za uporabo, kvaliteta iskalnih pripomočkov, podatki o obstoju kopij, podatki o tehnični enoti (ki so interne narave in niso vidni uporabnikom preko spleta), ter podatki področja kontrole zapisa (kreator zapisa, status, nivo podrobnosti, jezik, pisava, pravila in dogovori) ter deskriptorji. V našem konkretnem primeru nismo natančneje popisali sporočila, ki se nahaja na hrbtni strani razglednice (in ki je v našem primeru sicer sekundarnega pomena, saj je fokus na razglednici), saj je le to zasebne narave. Razglednica je v arhivskem smislu relativno novejšega datuma, zato so podatki v sporočilu takšni, da zahtevajo varstvo osebnih podatkov. Na tem mestu je potrebno poudariti, da gre za področje, s katerim muzealci in bibliotekarji manj ukvarjajo in je tovrstno področje največkrat omejeno zgolj na vprašanje uporabe gradiva v primeru slabega materialnega stanja gradiva, medtem ko imamo arhivisti opravka tudi z gradivom, ki vsebuje občutljive osebne podatke in tajne podatke, kar pomeni, da so določene kategorije gradiva še vedno nedostopne za javnost, zato so omenjena določila velikega pomena.

Področje identifikacije	
Signatura:	SI_PAM/1693/003/004/002/00001
Naslov:	Razglednica Maribora s Pohorjem
Vsebuje tudi:	sporočilo zaročencu I. K. v Tetovo z dne 30. 10. 1965
Čas nastanka PE:	cca. 1965
Čas nastanka, opombe:	Časa nastanka razglednice ni možno natančno določiti.
Nivo popisa:	Združeni dokumenti (zadeva, spis)
Področje vsebine in ureditve	
Vsebina PE:	Razglednica je sestavljena iz treh različnih motivov. Trije manjši v zgornji polovici prikazujejo Poštarski dom, Železničarski dom in hotel Bellevue. Večji del v spodnji polovici pa prikazuje pogled na Meljski hrib s Titovim in Železniškim mostom. V sredini razglednice je pasica z naslovom.
Sistem ureditve PE:	tematski
Področje dostopnosti in uporabe	
Zvrst arhivskega gradiva:	fotografsko gradivo
Količina PE:	1 črno-bela razglednica, 10 x 15 cm
Pisna podlaga:	papir
Jezik:	slovenski
Pisava:	latinica (tipkopis ali tisk)
Pripomočki za uporabo:	arhivski popis (S. Lešnik, 2005)
Kvaliteta iskalnega pripomočka:	uporabna
Področje normativne kontrole	
Kopije:	Univerzitetna knjižnica Maribor
Ovoj številka:	A1.4.4.2
Področje kontrole zapisa	
Jezik zapisa:	slovenski
Pisava zapisa:	tipkopis (UNICODE)
Pravila in dogovori:	ISAD(g)2 Splošni mednarodni standard za popisovanje arhivskega gradiva (2000)
Deskriptorji	
Vnosi:	<ul style="list-style-type: none"> Fotolik Celje (korporativno telo\) Titov most [Maribor] (zemljepisno ime\domusonim\javni objekti) Železniški most [Maribor] (zemljepisno ime\domusonim\javni objekti) Maribor [Maribor] (zemljepisno ime\domicionim\naselje) Poštarski dom [Pohorje] (zemljepisno ime\domusonim\javni objekti) Železničarski dom [Pohorje] (zemljepisno ime\domusonim\javni objekti) Pohorje (zemljepisno ime\oronim) Hotel Bellevue [Pohorje] (zemljepisno ime\domusonim\javni objekti)

Slika 6: Primer popisa razglednice Maribor s Pohorjem (sneto 10.08.2013 s spletne strani <http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=953811>)

13. Boštjan ZAJŠEK, *Oblikovanje naslovov popisnih enot glede na mednarodne arhivske standard*, "Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: zbornik referatov iz dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike", ur. I. Fras, 10(2010), str. 581-604. Sneto 10. 8. 2013 s spletne strani http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/Radenci/Radenci2012/61_Zaj__ek_2012.pdf; A. ŠAUPERL - Z. SEMLIČ RAJH, *Značaj področja identifikacije popisnih enot i sadržaja prema standardu ISAD(g) u slovenskoj bazi podataka SIRA_net*, "Arhivska praksa", 15(2012), str. 323-343. Sneto 11. 8. 2013 s spletne strani <http://www.arhivtk.com.ba/ARHIVSKA%20PRAKSA%2015.pdf>

Seveda pa popisovanje razglednice zahteva, tako kot tudi popis ostalega arhivskega gradiva, navedbo izročitelja, način pridobitve, datum in akcesijsko številko, kar sistem omogoča z elementom popisa "popisna enota - prevzem (povezava)", kjer vzpostavimo povezavo med modulom za popis in modulom akcesija, v katerem so natančno popisani in zabeleženi vsi podatki, ki se nanašajo na pridobitev enote popisa, v našem primeru razglednice.

Morebitne opombe o konzervatorsko-restavratorskih posegih vpišemo v element popisa "opombe o obdelavi", podatke o npr. avtorju fotografije na razglednici in založniku pa vpišemo v deskriptorje (slika 7), saj gre za vsebine, ki morajo biti normirane (korporativna telesa, osebe itd., kraji, funkcije). V normiranih vsebinah natančneje opredelimo avtorje, založnike, kraj nastanka itd. ter opredelimo njihovo povezavo s popisno enoto, v našem primeru razglednico.

Tezaver	Funkcija	D št.	D ime	Opombe
zemljepisno ime		953837	Titov most [Maribor] (zemljepisno ime/odomusonimijav)	
zemljepisno ime		953838	Železniški most [Maribor] (zemljepisno ime/odomusoni)	
zemljepisno ime		58722	Maribor [Maribor] (zemljepisno ime/domicionim/nasej)	
zemljepisno ime		953834	Poštarski dom [Pohorje] (zemljepisno ime/odomusonim)	
zemljepisno ime		953835	Železničarski dom [Pohorje] (zemljepisno ime/odomus)	
zemljepisno ime		77875	Pohorje (zemljepisno ime/loronim)	
zemljepisno ime		953836	Hotel Bellevue [Pohorje] (zemljepisno ime/odomusonim)	
korporativno telo	založnik	83593	Fotolik Čeje (korporativno telo)	

Slika 7: Primer oblikovanja deskriptorjev s prikazom funkcije

Do sedaj smo govorili o razglednici, ki smo jo uvrstili v Zbirko fotografij in razglednic. Vendar arhivi hranijo mnogo tovrstnega gradiva tudi v fondih iz različnih področij, npr. uprave, gospodarstva ali v osebnih fondih. Situacija je v tovrstnih primerih drugačna.

Če je pri razglednicah, ki so uvrščene v Zbirko fotografij in razglednic v fokusu popisa podoba na prvi strani razglednice, pa je pri razglednicah, ki se hranijo v okviru nekega fonda fokus popisa lahko tudi na sporočilu, ki je napisano na razglednico in ne na podobi. Razglednica je v tem primeru samo medij, na katerem je sporočilo. Pri tem je potrebno poudariti, da je posvečanje pozornosti samo sporočilu zmotno, saj je lahko tudi razglednica za uporabnika izjemno zanimiva, vendar zaradi tega, ker nismo popisali njene sprednje strani, le-temu ni dostopna.

Ker je takšno popisovanje izjemno kompleksno vprašanje, ki zahteva resno diskusijo in poglobitev v materijo in zaradi omejenega obsega prispevka, tukaj samo nakazujemo na omenjeno problematiko, ki jo bomo obdelali ob drugi priložnosti.

3.2 KNJIŽNIČNI POGLED

Opis te razglednice po Mednarodnem standardnem bibliografskem opisu za neknjižno gradivo (ISBD(NBM)) in v formatu COMARC, ki ga uporabljamo v skupnem katalogu slovenskih knjižnic, je prikazan v preglednici 1.

Preglednica 1: Zapis za razglednico po ISBD(NBM) in formatu COMARC

Polje	Pojasnilo in podpolje	Vsebina
001	Uvodnik zapisa	
	a- status zapisa	n-nov zapis
	b- vrsta zapisa	k - dvodimenzionalno slikovno gradivo
	c- bibliografski nivo	m - monografska publikacija
	d- hierarhični nivo	0 - ni hierarhičnega odnosa
	7- pisava katalogizacije	ba - latinica

Zdenka SEMLIČ RAJH - Alenka ŠAUPERL: Razglednice v arhivih in knjižnicah: priporočila za enoten popis, 107-125

1XX	Blok za kodirane podatke	
100	Splošni podatki o obdelavi	
	b- oznaka za leto izida	f- publikacija z negotovim letom izida
	c- leto izida 1	1965
	d- leto izida 2	
	e- koda namembnosti	k- odrasli, zahtevno (neleposlovje)
	h- jezik publikacije	slv - slovenski
101	Jezik enote	
	a- jezik besedila	slv - slovenski
102	Država izida ali izdelave	
	a- država izida ali izdelave	svn - Slovenija
116	Slikovno gradivo	
	a- posebna oznaka gradiva	d- fotomehanska reprodukcija
	b- primarna podlaga	c-karton/lepenka
	d- barva	b- črno-belo
	g- oznaka namena	ae- razglednica
2XX		Blok glavnega opisa
200	a- glavni stvarni naslov	Maribor s Pohorjem
	b- splošna oznaka gradiva	Slikovno gradivo
	e-dodatek k naslovu	Poštarski dom
	e- dodatek k naslovu	Železničarski dom
	e- dodatek k naslovu	Bellevue
210	a- kraj	Celje
	Založnik	Fotolik
	Leto	1965?
215	Fizični opis	
	a- posebna oznaka gradiva	1 razglednica
	c- druge fizične podrobnosti	č-b
	d- mere	10x15 cm
3XX	Blok za opombe	
316	Opombe k izvodu	Razglednico je I. K ¹⁴ v Tetovo poslala njegova zaročenka 30. oktobra 1965.
330	Opombe o vsebini	Razglednica je sestavljena iz treh manjših in enega večjega motiva. Trije manjši na zgornji polovici prikazujejo Poštarski dom, Železničarski dom in hotel Bellevue. Na večjem na spodnji polovici je pogled z desnega brega Drave proti Meljskemu hribu s Titovim in Železniškim mostom. Naslov je v pasici v sredini.
6XX	Blok za vsebinsko analizo	
607	Zemljepisni pojem kot predmetna oznaka	
	a- značnica	Maribor
	y- krajevno določilo	Meljski hrib
	y- krajevno določilo	Titov most
	w- oblikovno določilo	Razglednice
607	Zemljepisni pojem kot predmetna oznaka	
	a- značnica	Pohorje
	y- krajevno določilo	Poštarski dom

14. Ker smo za opis izbrali razglednico relativno novejšega datuma, je zaradi varstva osebnih podatkov izpuščeno osebno ime.

	y- krajevno določilo	Železničarski dom
	y- krajevno določilo	Bellevue (hotel)
	w- oblikovno določilo	Razglednice
675	Vrstilec UDK	
	a- celotni vrstilec	77.048(497.4Maribor)
	c- vrstilec za iskanje	77 - Fotografija. Fotografski postopki. Fotografski posnetki. Dokumentarna fotografija
	a- celotni vrstilec	908(489.4Maribor)(084.12)
	c- vrstilec za iskanje	908(497.4)

Podatki v preglednici 1 sodijo v format COMARC, ki izhaja in formata UNIMARC in ima enako strukturirane podatke, le da so nekateri elementi različno poimenovani in razvrščeni. Polje 001 opisuje zapis sam v obeh formatih. Tvorili smo nov zapis za tiskano dvodimenzionalno slikovno gradivo, ki je obdelano samostojno in ni v hierarhičnem odnosu s kako drugo publikacijo. Zapis uporablja latinično pisavo. V polju zabeležimo, da gre za publikacijo, za katero ne vemo točnega leta izida, predvidevamo pa, da je izšla leta 1965, ko je bila poslana. Namenjena je splošnemu odraslemu bralstvu. Sledi identifikacija jezika katalogizacije, to je jezika, v katerem je narejen opis. Jezik publikacije, to je slovenščina, je identificirana v polju 101. V polju 102 pa je zapisana država izida publikacije. Šifrant, oz. seznam držav, ki ga v sistemu uporabljamo, vsebuje le sodobne države in ne omogoča zapisa nekdanjih.

Opis po ISBD začne šele v polju 200 in se zaključi v poljih 3XX. Tu najprej prepisemo naslov, za kar uporabimo napis na razglednici. Če tega ni, mora katalogizator sam oblikovati naslov. V takem primeru običajno opiše najpomembnejšo značilnost razglednice (npr. Pogled na promenado v Mestnem parku¹⁵). Avtor razglednice je praviloma fotograf. Če fotograf ni znan, je razglednica anonimno delo (brez navedbe avtorstva). Če je na razglednici reprodukcija nekega umetniškega dela, pa je kot avtor naveden umetnik, ki je ustvaril reproducirano umetnino (Priporočila, 2006). Sledijo podatki o izdaji, če so znani, sicer pa navedba kraja izida, založnika, leta izida ter kraja tiska in tiskarja. V našem primeru sta znana le kraj izida in založnik. Polje 215 je namenjeno fizičnemu opisu obsega in fizičnih značilnosti, to je velikosti in barvne tehnike. V poljih 3XX pa kot opombe zapišemo vse, česar prej nismo mogli zapisati. Pri razglednicah so posebej pomembne opombe o posameznem izvodu. V primeru naše razglednice zapišemo, komu in kdaj je bila poslana. Obsežnejše so opombe o vsebini, kjer podrobneje in v obliki celih stavkov opišemo motive na slikah.

Skupina polj 6XX je namenjena vsebinskemu opisu z gesli in vrstilci UDK. Čeprav tu pravzaprav ponavljamo podatke iz opomb o vsebini v polju 330, je ta ponovitev smiselna. Podatki v bloku 3XX se uporabljajo le pri iskanju s ključnimi besedami. S podatki v bloku 6XX pa omogočimo priklic razglednice tudi pri iskanju z gesli oz. predmetnimi oznakami.

Ker avtor naše razglednice ni znan, nimamo podatkov v bloku 7XX, namenjenem navajanju avtorjev. V bloku 8XX pa bi lahko dodali še sliko naše razglednice, kot je to narejeno za primer razglednice s pogledom na promenado v Mestnem parku.

Niti mednarodni standard za bibliografski opis (ISBD), niti mednarodni standard za izmenjavo bibliografskih podatkov (UNIMARC) ne vsebujeta t.i. podatkov o zalogi, ki zajemajo signaturo in inventarizacijske podatke. Med slednje sodijo inventarna številka, podatki o načinu pridobitve (nakup, dar, zamenjava, obvezni izvod), cena, dobavitelj in podobni podatki, ki jih potrebujejo tudi arhivi. Inventarna knjiga je sicer standardizirana, vendar so podatki v njih od knjižnice do knjižnice lahko različni. Za enak izvod, kupljen pri isti založbi, imajo knjižnice lahko različni datum nabave, morda tudi ceno, običajno pa različno strukturirano inventarno številko. Ta se navadno uporablja za nedvoumno identifikacijo enote pri izposoji (črtna koda). Tudi signatura se med knjižnicami razlikuje. Če je gradivo postavljeno po tematiki (Univerzalna decimalna klasifikacija), ima več enot isto signaturo. Vsi slovenski biografski romani so npr. lahko postavljeni na isto signaturo ne samo v isti knjižnici temveč tudi v različnih knjižnicah. Signatura v takem primeru ni dovolj za identifikacijo enote. Dodatna elementa sta značnica (v primeru naših biografskih romanov največkrat priimek in ime avtorja) in naslov. Signatura pa je lahko oblikovana tudi kot tekoča številka po kronološkem redu prispetja gradi-

15. Dostopno na: http://cobiss.izum.si/mediacobiss/wcobib/0059598081_001.JPG.

va v knjižnico (numerus currens) in/ali formatu. V takem primeru se med knjižnicami razlikuje. Kljub podobnostim in razlikam v signaturi med knjižnicami, bi lahko iz sigle¹⁶ knjižnice (to je edinstvene številke knjižnice) in signature enote gradiva v tej knjižnici prišli do podobne oblike oznake gradiva, kot v arhivih.

Najti razglednice v slovenskem knjižničnem katalogu COBIB je velik izziv. Čeprav opis razglednic za knjižnični katalog posebno v COBISSu zahteva veliko truda in časa, se razglednice tam dobesedno izgubijo. To je tudi zato, ker uporabniki knjižnic tega gradiva ne pričakujejo. V katalogu so vendar knjige in morda filmi! Zato razglednice bibliotekarji večinoma vključujejo tudi v digitalno knjižnico Kamra.si¹⁷ kot posebne zbirke. Opis je tu nekoliko drugačen, skromnejši in čeprav sistem omogoča prenos podatkov iz COBISSa, strukturiran po drugem standardu, po metapodatkovni shemi Dublin Core¹⁸ (Kamra, 2012). Elementi opisa so tu: naslov, avtor, sodelavec (soavtor), tema (opis vsebine z gesli), opis (skrajšan opis v stavkih), zvrst (slika, video), format (datoteke), založnik, datum (nastanka), jezik (nastanka opisanega dela), vir (od kod smo pridobili podatke, informacije), identifikator (edinstveni, npr. URL), odnos (z drugim deli, enotami), pokrivanje (lokacija, čas), avtorske pravice. Za potrebe delovanja sistema pa so dodani še nekateri drugi podatki. Kamra vsebuje manj gradiva in je bolj namenjena pregledovanju (brskanju) kot iskanju, zato so podatki tudi lahko skromnejši. Večje kot so zbirke, bolj nujni so bogati in strukturirani opisi, ki omogočajo zanesljivo razločevanje in identifikacijo posameznih enot gradiva.

3.3 OPIS S PODATKI IZ PRAVILNIKA ZA POPIS KULTURNE DEDIŠČINE

V registru premične kulturne dediščine so predvideni osnovni, varstveni in predstavitveni podatki. Za našo razglednico bi lahko bili taki, kot so predstavljeni v preglednici 2.

Preglednica 2: Podatki o razglednici za register premične dediščine

Osnovni podatki	Vsebina
Enotna identifikacija dediščine	COBISS ID= 58274561; SI_PAM/1693/003/004/002/00001 ¹⁹
Inventarna številka predmeta	
Ime	Maribor s Pohorjem
Sinonimi imena (drugo ime)	
Tipološka gesla (tip predmeta)	
Zvrst dediščine	Razglednica
Opis	Razglednica je sestavljena iz treh manjših in enega večjega motiva. Trije manjši na zgornji polovici prikazujejo Poštarski dom, Železničarski dom in hotel Bellevue. Na večjem na spodnji polovici je pogled z desnega brega proti Meljskemu hribu s Titovim in Železniškim mostom. Naslov je v pasici v sredini.
Mere, materiali in tehnike	1 razglednica : č-b ; 15 x 10 cm
Datacija (izdelava, uporaba)	1965
Opis lokacije (provenienca, izdelava, uporaba)	Celje: Fotolik
Geokode provenience	
Trenutna lokacija	PAM
Avtor ali izdelovalec	Fotolik, Celje

16. Sigle slovenskih knjižnic lahko vidimo na seznamu v COBISSu: <http://cobiss6.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=CHDB&bls=UMB&id=1729415661741235>.

17. Dostopno na: <http://www.kamra.si/>.

18. Dublin Core Metadata Element Set je dostopen na <http://dublincore.org/documents/dces/>.

19. COBISS ID in arhivska signatura sta izmišljeni zgolj za potrebe tega prispevka in ponazoritev prikaza popisa razglednice v registru premične dediščine.

Karakteristična fotografija (z navedbo avtorja ²⁰)	
Varstvene usmeritve	
Pristojnosti (institucija)	PAM
Podatki o inventarni knjigi	
Opombe (napisi, oznake, razlikovalne posebnosti)	Razglednico je I.K. v Tetovo poslala njegova zaročenka 30. oktobra 1965.
Podatki o vpisu, spremembah vpisa in izbrisu	
Povezave z drugimi enotami dediščine (register premične dediščine, register nepremične dediščine, register žive dediščine)	Register nepremične kulturne dediščine: Titov most ešd=7542; Poštarski dom ešd=24619; Pekre - Zgornja postaja pohorske vzpenjače in Hotel Bellevue ešd= 16288
Morebitne omejitve glede javnosti podatkov	Popisana stran razglednice zaradi osebnih podatkov ni javno dostopna.
Zaznamki	

4. USKLADITEV OPISA

Da je namen delovanja arhivov in knjižnic različen, je očitno tudi iz podatkov, ki jih uporabljamo za opis objektov kulturne dediščine. Razlike so velike, čeprav gre za isti primerek kulturne dediščine. Zaradi omejenega obsega prispevka bova podrobneje obravnavali le dve problematični točki, in sicer kriterije za vključitev v zbirko in oblikovanje naslova.

Slovenske knjižnice razglednice vključujejo v svoje zbirke praviloma le kot domoznansko gradivo, torej kot tisto gradivo, ki priča o zgodovini, razvoju in življenju njihovega kraja ali krajev na širšem območju določene knjižnice. Tako v slovenski digitalni knjižnici dLib.si in na portalu Kamra najdemo predvsem zbirke z motivi slovenskih krajev in dogodkov (npr. zbirka razglednic z motivi prve svetovne vojne <http://www.kamra.si/Default.aspx?module=5&id=2667>).

Arhivi pridobivajo razglednice na osnovi zakonodaje z obveznim prevzemanjem arhivskega gradiva tako uprave, pravosodja, gospodarstva, šolstva, političnih strank, združenj itd., kot privatne fonde ali pa na osnovi odkupov, zamenjav duplikatov in triplikatov ali donacij posameznikov. Arhivsko gradivo se odbira iz dokumentarnega na podlagi vrednotenja dokumentarnega gradiva²¹. Arhivsko gradivo pa je v skladu z ZVDAGA tudi kulturni spomenik, ki mu je potrebno zagotavljati nespremenljivost, celovitost in avtentičnost.

Razglednica je torej lahko v arhivu sestavni del nekega točno določenega fonda, ki je nastal na osnovi provenience ali zbirke razglednic in fotografij, ki temelji na osnovi pertinence.

Medtem ko v knjižničnih katalogih pogosteje opisujemo razglednico kot samostojno enoto, je v arhivih drugače. Za arhivsko stroko ni pomemben zgolj posamezen kos gradiva in njegova vsebina, temveč tudi in predvsem kontekst, v katerem se gradivo nahaja, saj je samo na osnovi konteksta mogoče uporabnikom omogočiti pravilno interpretacijo ohranjenega gradiva v določenem prostoru in času. In prav v tem, torej umeščanju ohranjenega gradiva v širši kontekst je bistvena razlika med arhivisti, knjižničarji in muzealci. V knjižnicah se s kontekstom ne ukvarjamo. Morda lahko rečemo le, da si ga ustvari uporabnik sam, glede na svojo informacijsko potrebo, svoje zanimanje in želje.

V arhivski popis naše razglednice kot posamezne enote kulturne dediščine, torej na nivoju združenega dokumenta ali dokumenta, ne bi mogli vpisati, če ne bi dodali tudi opisa nadrejenega fon-

20. Tu je mišljena oseba, ki je skenirala/fotografirala razglednico.

21. Merila za vrednotenje: potrebe zgodovinopisja, drugih znanosti in kulture; potrebe oseb za trajno pravno varnost, pomembnost vsebine gradiva, specifičnost dogodkov in pojavov v določenem času, specifičnost kraja ali območja, na katero se nanaša gradivo oziroma na katerem je nastalo, pomen javnopravne osebe, ki ustvarja gradivo, pomen avtorja gradiva, izvirnost dokumentov, izvirnost podatkov in informacij, reprezentativni izbor, notranje in zunanje značilnosti gradiva in druga merila, ki jih določi pristojni arhiv.

da ali zbirke. V arhivih pa je mogoče posamezne popisne enote tudi podrobneje popisati.

Drugi problem, ki ga tu obravnavava je oblikovanje naslova. Tako v arhivskem popisu kot v knjižničnem katalogu naslova ni težko oblikovati, če je natisnjen na razglednici, kot v našem primeru. Vendar pa to ne pomeni, da oblikovanje naslova ni brez težav. Če v COBIBu iščemo razglednice Maribora jih najdemo kar 800 z enakim naslovom (Slika 8). Še večjo težavo predstavlja dejstvo, da je pri oblikovanju naslova napisano samo ime kraja in lokacija npr. Celje - Trg celjskih knezov brez dodatne navedbe da gre za razglednico. Takšni pomanjkljivo oblikovani naslovi lahko za uporabnika, ki gradi vo išče preko spleta, pomenijo veliko težavo. Vprašanje, kako zagotoviti razlikovanje v taki veliki množici ni trivialno. Še večja težava pa je, če mora naslov oblikovati bibliotekar ali arhivist sam. V takem primeru mora paziti, da izbere tak naslov, da bo uporabnikom jasno, kaj lahko od razglednice pričakujejo. Ne moremo pričakovati, da bo uporabnik pregledal vseh 800 zapisov v katalogu in našel točno tisto, kar išče. Že v primeru, če bi bili vsi zapisi opremljeni s skenirano razglednico, bi bilo to mukotrpnno delo. Zdaj, ko slike niti nima vsak kataložni zapis, pa je to sizifovo delo. S povsem enako težavo se soočamo v arhivski bazi Sira-net.

Vzajemna baza podatkov: **COBIB.SI** - Vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov (Štev. zapisov: 4.292.265)

Rezultati izbirnega iskanja

Iskali ste: Naslov=**Maribor** IN Ključne besede=**razglednica** IN Izbor zapisov=**slikovno gradivo** Potek iskanja

Število najdenih zapisov: **886** SPREMENI ISKALNO ZAHTEVO

Razvrstitev po: **COBISS.SHD** [zapisi: 1-10] 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 ... > >>

Št.	Avtor	Naslov	Vrsta gradiva	Jezik	Leto	Dostopnost zaloge	E-dostop
☐ 1.		Maribor [Slikovno gradivo] : Slovenija, Jugoslavija	razglednica	slv	197?	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 2.	Vidmar, Z. Mauer, F.	Maribor [Slikovno gradivo]	razglednica	slv	197?	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 3.	Mesarič, Franc	Maribor [Slikovno gradivo] : 10 razglednic : = 10 Ansichtskarten : = 10 postcards	razglednica		1994	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 4.		Maribor [Slikovno gradivo] : Magdalensko predmestje	razglednica	slv	1920	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 5.		Maribor, partija iz parka [Slikovno gradivo]	razglednica	slv	1931	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 6.		Maribor [Slikovno gradivo]	razglednica	slv	2008	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 7.	Čerin, Bogo	Maribor [Slikovno gradivo]	razglednica		1975	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 8.	Rožman, Polona	Maribor [Slikovno gradivo] : Vojašnica generala Maistra-Kadetnica	razglednica	slv	2009	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 9.		Maribor [Slikovno gradivo] : Stolna cerkev	razglednica	slv	1932	● za izposajo - v čitalnico	
☐ 10.		Maribor [Slikovno gradivo] : Pristan	razglednica	slv	1929	● za izposajo - v čitalnico	

Zapisov na stran: **10** [zapisi: 1-10] 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 ... > >>

Slika 8: Prvi zaslon nad 800 priklicanih razglednic z naslovom Maribor v COBIBu

Medtem ko dajo v arhivu in muzeju prednost posodobljeni obliki v slovenščini in je izvirni naslov zabeležen le kot dodatna informacija, ima v knjižničnem katalogu prednost izvirna oblika naslova. Naslova v slovenščini, če je na razglednici zapisan v npr. nemščini, v formatu COMARC²² ne moremo zapisati drugam, kot v opombe, kar pa nam pri iskanju po naslovu ne bi pomagalo. Možnost zapisa naslova, ki ga oblikuje katalogizator sam, nam daje le format UNIMARC²³.

O oblikovanju naslova popisnih enot je bilo spregovorjenega že veliko. Zajšek svetuje (2012), naj naslovi navajajo formalni naslov, če ta obstoji. Sicer naj naslov označuje vsebino. Naslovi lahko izražajo vrsto in obravnavani predmet (npr. Razglednica Maribora s Pohorjem), vrsto in udeležena korporativna telesa (npr. Razglednica s pogledom na Deško ljudsko šolo v Mariboru) ali zvrst gradiva, obravnavani predmet in tudi čas. Meniva, da bi bile te smernice koristne tudi za knjižnične kataloge.

Jasno je razvidno, da ima gradivo določene vrste tudi določeno strukturo in značilnosti, ki jih opisujemo (o tem podrobneje piše Novak, 2007). Razglednico je nekdo založil, nekega dne na nekem kraju. Izdelana je na osnovi neke fotografije ali slike na neki podlagi, v neki tehniki. Katere izmed teh

22. COMARC bibliografski format, Maribor 1991.

23. UNIMARC concise bibliographic format, The Hague 2008. Sneto 21. 01. 2013 s spletne strani <http://archive.ifa.org/VI/8/unimarc-concise-bibliographic-format-2008.pdf>.

značilnosti je potrebno popisati v naslovu je opredelil Zajšek (2012), obvezne elemente opredeljuje ISAD(G)2, vsi ostali elementi pa so stvar strokovne presoje vsakega posameznega popisovalca. Podrobneje, kot bo gradivo popisano, več možnosti bo imel uporabnik, da najde želeno gradivo. Bolj kot bodo strokovne odločitve enotne, bolj zanesljiv bo priklic podatkov in informacij iz sistema. Na to opozarjata tako Novak kot Zajšek (Šauperl in Semlič Rajh, 2012).

Oblikovanje naslova popisne enote je izjemno pomembno, saj naslov velikokrat odraža vsebino popisne enote, kar je največkrat slučaj pri razglednicah. Tako lahko pri oblikovanju naslovov, ki izražajo vsebino popisne enote sledimo Zajškovega nasvetu za oblikovanje naslovov (2012), kjer se že oblikujejo skupne značilnosti: "kdo komu ter kaj". Ker je zelo verjetno, da bo uporabnik poizvedoval vsaj z enim od teh vprašanj, moramo zagotoviti ustrezne odgovore (Šauperl in Semlič Rajh, 2012).

SI_PAM/1693/001/012/019	Maribor: Ključavničarska ulica (razglednice)	cca. 1910
SI_PAM/1693/001/012/020	Maribor: Kočevarjeva ulica (fotografije)	1999
SI_PAM/1693/001/012/021	Maribor: Koroška cesta (fotografije, razglednice)	cca. 1899
SI_PAM/1693/001/012/021_00001	Maribor: Koroška cesta - stavba na vponalu Koroške ceste in Strossmayerjeve ulice - Koroška cesta 26 (založnik razglednice: Ru...	cca. 1910
SI_PAM/1693/001/012/021_00002	Maribor: Koroška cesta - stavba Koroška cesta 1 s čistilnico Saksida v pritličju (fotografija)	cca. 1990
SI_PAM/1693/001/012/021_00003	Maribor: Koroška cesta - hiša Koroška cesta 10 s trgovinama v pritličju (fotografija)	cca. 1990
SI_PAM/1693/001/012/021_00004	Maribor: Koroška cesta - regulacija ulice (fotografija)	cca. 1935
SI_PAM/1693/001/012/021_00005	Maribor: Koroška cesta - hiša Koroška cesta 5 s papirnico in knjigarno v pritličju (fotografija)	cca. 1990
SI_PAM/1693/001/012/021_00006	Maribor: Koroška cesta - kletno okno na hiši Koroška cesta 33 (fotografija)	cca. 1990
SI_PAM/1693/001/012/021_00007	Maribor: Koroška cesta - v stičišču s Pipušovo ulico (fotografija)	cca. 1918.07.19
SI_PAM/1693/001/012/021_00008	Maribor: Koroška cesta - hiša Koroška cesta 56 (fotografija)	1999
SI_PAM/1693/001/012/021_00009	Maribor: Koroška cesta - pogled z Glavnega trga na Koroško cesto (založnik razglednice: Heinrich Krapek, fotograf, Maribor)	-1900
SI_PAM/1693/001/012/021_00010	Maribor: Koroška cesta - pogled s Koroške ceste proti Glavnemu trgu (razglednica)	-1902
SI_PAM/1693/001/012/021_00011	Maribor: Koroška cesta - pogled na del ceste zahodno od križišča s Strossmayerjevo ulico (založnik razglednice: Felix Nowak, M...	-1933
SI_PAM/1693/001/012/021_00012	Maribor: Koroška cesta - v stičišču s Pipušovo ulico (fotografija)	1918.07.19
SI_PAM/1693/001/012/021_00013	Maribor: Koroška cesta - v stičišču z Vodnikovim trgom in Pipušovo ulico (založnik razglednice: F. Knollmüller, Gradec/Graz)	1909
SI_PAM/1693/001/012/021_00014	Maribor: Koroška cesta - pogled s Koroške ceste proti Glavnemu trgu (založnik razglednice: Fototek Cejze)	-1964
SI_PAM/1693/001/012/022	Maribor: Kosarjeva ulica (fotografije)	20. st.
SI_PAM/1693/001/012/023	Maribor: Krekova ulica (fotografije)	1889
SI_PAM/1693/001/012/024	Maribor: Lekarniška ulica (fotografije)	cca. 194C

Slika 9: Prikaz nekaterih primerno oblikovanih naslovov

BIBLIOGRAFIJA

Analiza vprašalnika 2007: stanje domoznastva v slovenskih splošnih knjižnicah in v UKM. In Štoka, P. (ed.). *Domfest: 1. Festival domoznastva Koper*, 15. maj 2009, pp. 32-38 and pp. 40-142. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

COMARC bibliografski format, Maribor 1991-

General International Standard Archival Description. Second edition. Available at: [http://www.icacds.org.uk/eng/ISAD\(G\).pdf](http://www.icacds.org.uk/eng/ISAD(G).pdf) [Cited 10.08.2013].

Nataša, HLADE SANCHEZ, *Organizacija zbirk razglednic v muzejih in knjižnicah mariborskega območja*: diplomsko delo, Ljubljana 2007.

Kamra: *Priročnik za vnos vsebin*. Verzija 2.5, 25. julij 2012 z dodatki do 26.4.2013.

Branka, KEREK, *Primer obravnave fotografij in razglednic v univerzitetni knjižnici Maribor s poudarkom na strokovni obdelavi*, In *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, ed. S. Tovšak, Maribor 2003, pp. 54-69.

Eva KODRIČ-DAČIČ, *Knjižnice in kulturna dediščina: problematika strokovnih definicij in aktualnih normativnih rešitev*, Ljubljana. Available at: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/studije/index.php>.

Sabina LEŠNIK, *Fototeka v Pokrajinskem arhivu Maribor*, "Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: zbornik referatov iz dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike", ed. S. Tovšak, 1(2002), pp. 218-226.

Leopold MIKEC-AVBERŠEK, *Predmetno označevanje - informativno pomagalo zbirk arhivskega in knjižničnega gradiva*, "Sodobni arhivi", 21(1999), pp. 172-180.

Lučka MLINARIČ, *Nekonvencionalno arhivsko gradivo v zbirkah in fondih Pokrajinskega arhiva Maribor*, In *Hraniti in ohraniti: 100 let načrtnega zbiranja in ohranjanja arhivskega gradiva ter 70 let delovanja profesionalne arhivske ustanove v Mariboru: jubilejni zbornik*, ed. M. Novak .. et al., Maribor, pp. 237-272.

Navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega knjižničnega gradiva.

Ljubljana 2012. Available at: <http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/2012/Navodila%20za%20strokovno%20obdelavo%20in%20hranjenje%20nacionalno%20pomembnega%20domoznanskega%20knji%C5%BEni%C4%8Dnega%20gradiva%20v%20splo%C5%A1nih%20knji%C5%BEnicah.pdf>.

Miroslav NOVAK, *Preslikave vsebin v arhivskih strokovnih postopkih*, Maribor 2007.

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah, "Uradni list Republike Slovenije", 102(2010). Available at: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2010102&stevilka=5232>, [Cited: 05.11.2012].

M. PUNGEČAR, *Novo mesto na razglednicah, 1897-1950*, Novo mesto 1998.

Sašo RADOVANOVIČ, *Razglednice, fotografije in zgodovinske karte arhivalije ali muzealije?*, In *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, ed. S. Tovšak, Maribor 2003, pp. 227-231.

Alenka ŠAUPERL - Zdenka SEMLIČ RAJH, *Značaj področja identifikacije popisnih jedinica i sadržaja prema standardu ISAD(g) u slovenskoj bazi podataka SIRA_net*, "Arhivska praksa", 15(2012), pp. 323-343, Available at: <http://www.arhivtk.com.ba/ARHIVSKA%20PRAKSA%2015.pdf>, [Cited 11.08.2013].

Zdenka SEMLIČ RAJH, *Princip provenience in oblikovanja fonda. Razkorak med veljavno teorijo in slovensko arhivsko prakso*, "Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: zbornik referatov iz dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike", ed. S. Tovšak, 9(2010), pp. 125-140. Available at: http://www.pokarh-mb.si/fileadmin/www.pokarh-mb.si/pdf_datoteke/Radenci2010/125-140_semlic.pdf [Cited: 10.08.2013].

Vlasta STAVBAR - Sandra KURNIK ZUPANIČ, *Hranjenje in varovanje starega gradiva v UKM*, In *Tradicionalni mediji v sodobni informacijski družbi*, Ljubljana 2000, pp. 27-40.

UNIMARC concise bibliographic format. The Hague 2008. Available at: <http://archive.ifa.org/VI/8/unimarc-concise-bibliographic-format-2008.pdf> [Cited 21.01.2013].

Jedert VODOPIVEC, *Prihodnost dediščine 20. Stoletja*, In *Tradicionalni mediji v sodobni informacijski družbi*, Ljubljana 2000, pp. 13-20.

Boštjan ZAJŠEK, *Oblikovanje naslovov popisnih enot glede na mednarodne arhivske standard*, In "Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: zbornik referatov iz dopolnilnega izobraževanja s področij arhivistike, dokumentalistike in informatike", ed. I. Fras, 10(2010), pp. 581-604 Available at: http://www.pokarh-mb.si/fileadmin/www.pokarh-mb.si/pdf_datoteke/Radenci2012/61_Zaj_ek_2012.pdf [Cited 10.08.2013].

Zakon o knjižničarstvu, "Uradni list RS", 87(2001). Available at: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200187&stevilka=4446> [Cited: 05.10.2012].

Zakon o obveznem izvodu publikacij (2006). Available at: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r06/predpis_ZAKO3606.html.

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih, "Uradni list RS", 30(2006). Available at: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200630&stevilka=1229> [Cited: 10.08.2013].

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD), "Uradni list RS", 7(1999). Available at: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=19997&stevilka=287> [Cited: 05.11.2012].

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1), "Uradni list RS", 16(2008). Available at: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=84972> [Cited: 05.11.2012].

SUMMARY

That the purpose of the function of archives and libraries is different is also evident from the data that we use to describe the objects of cultural heritage. The differences are large, even if it is the same object of cultural heritage. Because of the limited extent of the contribution we discuss in detail only two problems, namely the criteria for inclusion in the collection and the creation of the title. Slovenian libraries include postcards in their collections as a rule, only as material for local studies, that means as the material that witnesses of the history, development and life of a certain place or places in the wider area of a specific library. Therefore in the Slovenian Digital Library dLib.si and portal Kamra one can find mainly collections with motifs of Slovenian towns and events. Archives acquire postcards on the basis of the archival legislation with the compulsory acquisition of archives of the administration, justice, economy, education, political parties, unions, societies etc. as private collections or on the basis of purchase, replacements or donations from individuals. Archives are selected from records and are in accordance with the Protection of Records and Archives and Archival Institutions Act a cultural monument. The postcard can be therefore an integral part of a fond created on the base of provenance or

a part of a collection of postcards and photographs created on the base of pertinence. While in library catalogues postcards are often described as a single unit, it is differently in archives. For the archival profession it is not important only a single piece of material and its content but also and especially the context in which the material is preserved as only on the basis of context users can correctly interpret the preserved material in a given space and time. And precisely this, the placement of the preserved material in the wider context, makes an essential difference between archives, libraries and museums. The libraries do not deal with the context. Perhaps we can only say that it is created by the user according to their information needs, interests and preferences. In the Archives it would be impossible to describe a postcard as a single unit of cultural heritage, only on the level of the file or item without adding also the description on the higher level e.g. fond or collection. But we can describe individual description units also in detail. The second problem we discuss is the creation of the title. Thus, in the archival description as in the library catalog titles are not difficult to create if they are printed on a postcard as it is in our case. However, this does not mean that the creation of the title is an easy task. If we search for a postcard of Maribor in COBIB we will find 800 with the same title. An even greater problem is the fact that only the name of the place and the location is provided in the title e.g. Celje - Trg celjskih knezov without further indication that this is a postcard. Such titles may be inadequate for the user who is looking for material via the Internet and can represent a big problem. The question of how to make a difference in such a long list is not trivial. An even greater problem, however, appears when the title must be created by a librarian or an archivist. In this case, care must be taken to choose such a title, that it will be clear to users what they can expect from a postcard. We cannot expect that the user will examine all 800 records and find exactly what he/she is looking for. Even in the case when all records would include a scanned postcard, it would be tedious work. Now when many records in the catalogue do not even have the picture, it is a Sisyphean task. Exactly the same problem we face in the archival database Sira_net. While in archives and museums the title is as a rule written in Slovenian and the original title recorded only as supplied title or additional information in the library catalogues the original title is the preferred form. Title in Slovenian, when written on a postcard e.g. in German, can not be written in format COMARC elsewhere such as in the remarks, which would not help at the search by the title. The possibility to record the title set up by the cataloguer is given only in UNIMARC format. Many words have already been spoken and written about the creation of the title. Zajšek advises to use the formal title if this exists. If the postcard has no formal title, than, the title should reflect the content. Titles can express a type of archival material and subject discussed (e.g. Postcard of Maribor with Pohorje), a type of archival material and involved corporate bodies (e.g. Postcard with a view on the Public Boy's School in Maribor) or the type of the archival material, subject discussed as well as the time. We believe that the recommendations could be useful also for library catalogues. It is clear that the material of a certain kind has specific structure and characteristics that we describe. The postcard was published by someone, someday in some place. It is made on the basis of a photo or image on specific foundation in specific technique. Which of these characteristics have to be included in the title was defined by Zajšek, mandatory elements are defined by ISAD (G) 2, while all other elements are a matter of professional judgment of each archivist. More detailed, as the material will be described, more options will users have to find the desired material. The more professional decisions will be unified more reliable will be the retrieval of the data and information from the system. The creation of the title of the unit of description is extremely important, since many titles reflect the content of the unit of description, which is often the case with postcards. Thus, in creating titles that reflect the content of the unit of description we can follow the advice of Zajšek, where we can already see the formation of common questions and characteristics: "Who and what to whom." Since it is very likely that the user will search at least by one of these questions, we need to ensure the appropriate responses.

Submitting date: 08.04.2013

Acceptance date: 24.04.2013

